

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

Egyúttal a Kolozsvárt létesített 1848—49. orsz. ereklye-múzeum, Abony városi, alsó-fejérmegyei, bácsmegyei, Baja városi, szolnok-dobokamegyei, brassói, budapesti, csongrádmegyei, fehérmegyei, gömörmegyei, hontmegyei, kolozsvári, maros-vásárhelyi, szabolcsmegyei, szentesi, tolnamegyei, tordai, torontálmegyei, török-becsei, vasmegyei honvéd-egyletnek, valamint a kolozsvári márczius 15-iki állandó bizottság, a Kossuth-bizottság és Vasvári-kör hivatalos közlönye.

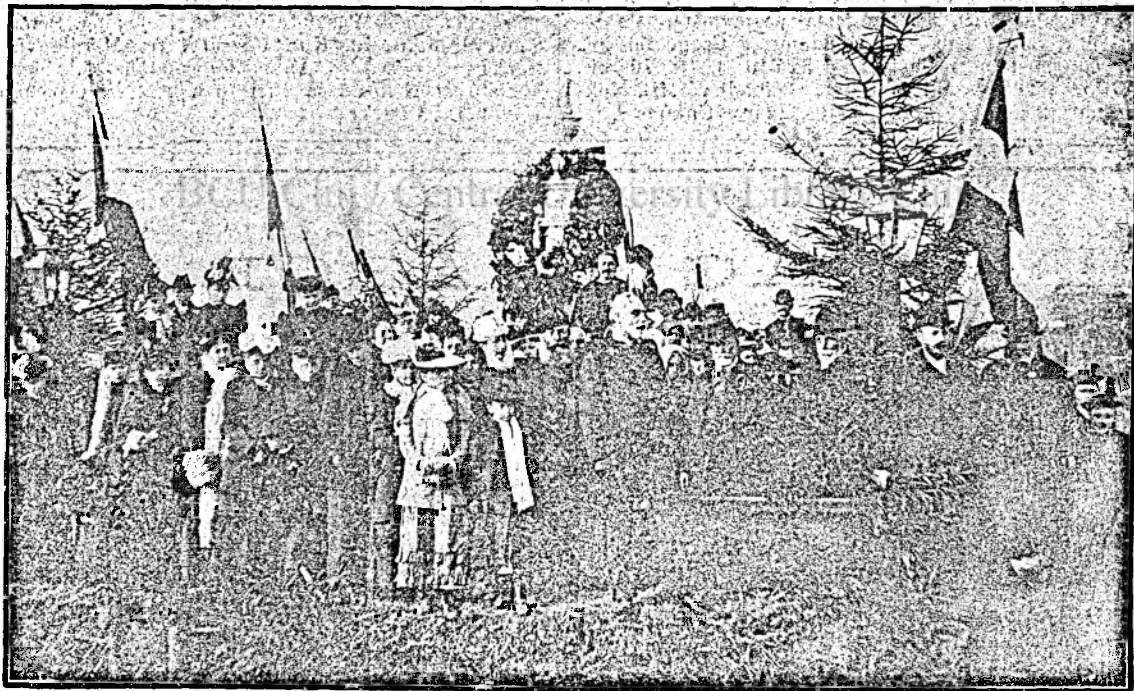
SZERKESZTŐ-BIZOTTSÁG:

Szigethy Miklós ezredes, Végh Bertalan ezredes-alelnökök Esterházy Miguel gr., Finaly Henrik dr., Gámán Zsigmond, Gyarmathy Mikós, Huszár Sándor br. Kóváry László, Martin Lajos dr., Sárkány Ferencz, Szabó Sámuel és Szász Gerő.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

KUSZKÓ ISTVÁN.

az ereklye-múzeum őre.

Ünnepély a vizaknai honvéd-emlék előtt.

1894 febr. 4.

Dunky- fé. pillanatnyi fénykép-felvétele.

Szerkesztőség és kiadóhivatal, hová a lapot illető minden küldemény intézendő: Kolozsvárt, Széchenyi-tér 27. sz. Orsz. Tört. Ereklye-Múzeum helyiségében.

(Kolozsváriak előfizethetnek s hirdetések is adhatnak fel a kihordónál vagy pedig Böckel Károly főtéri s a Közművelődés-nyomda beltorda-útczai üzletében.)

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Ára negyedévre 1 frt. — Külföldre 1 frt 25 kr.

A lap az első számtól megrendelhető. Díszes borítékba kötve az I. évf. ára 5 frt.

TARTALOM:

Vizaknai emléktűnep. (Képpel) Szabó Sámuelről	33—36
Honvédek csoportja. (Képpel) Szabó S.-ről	36
Fogyunk-e vagy szaporodunk? (Folyt. köv.) Perszian Gerőtől	36—37
Pölteberg és a kápolnai csata. id. Hulla Györgytől	38—39

Halálozások:

Beck Antal. — Bittera Béla. — Henti Ferencz. — Németh Gergely. — Pfeiffermann József János. — Tenki Sándor. — Nagy-elmeczi ludrovai Thuolt István 39—40

Különlélek:

A kolozsvári honvéd-egylet választmányának febr. 11-iki gyűlése. — Alapítvány a szegény honvédeknek. — A budai honvédszoboremléke a Ludovikában. 40

BORITÉK TARTALMA:

Adományok a vizaknai emlékre. — Felkérés. — Történelmi Lapok márczius 15. száma. — Márczius 15. — Márczius 15-re iskolák és bizottságok figyelmébe. — Bekötési táblák. — Képek a szabadságharcból a millineumra. — Kérelem emigránsainkhoz. — Megvételre keresett lapok. — Világnapló. — Hirdetések.

Az „Aranykönyv“ 273—288 oldala van mai számunkhoz mellékelve, tartalmazza a következők gyűjtéseit és adományait: Frankovszky Gyula püöri biztos Baja 1 frt, Wolfsgruber Lajos áll. főnök Ó-Keér 60 kr., özv. Baráth Józsefné postamester Császár 5 frt, Biró Péter püöri hízto Privigye 9 frt, M. kir. postahivatal Miskolcz 5 frt, Thuranszky Károly sőtárnok Losonc 1 frt, Zilahi Emma postamester Orosháza 5 frt, Márki János kir. közjegyző Gyula 1 frt, Király Béla postamester Vajdahunyad 3 frt, özv. Szabó Albertné postamester Czege 50 kr., Deutsch Mariska postamester-helyettes Szólád 1 frt 70 kr., Varga László kir. törvényszéki irodatiszt Szabadka 5 frt, Mokri állomásfőnök 25 kr., Zelinka Zsiga Inárcs-Kakucs 1 frt

30 kr, Starcz Károly áll. főnök Bar. Szent-Lőrincz 1 frt, Bartha János Gyula pénzügyőri szemlést Budapest 4 frt, Bánffy-Hunyadi postahivatal 50 kr., Postahivatal Nyitra-Pátrucz 75 kr., Brandt János jegyző Iszka-Szt-György 1 frt, Nagy-Kanizsai püöri biztosság 50 kr., Dobránszky Endre IV. éves joghallgató 3 frt 50 kr., Eörsy Nagy Irma pm. Iváncsa 20 kr., Demeter Mária pm. Felső-Bátka 20 kr., M. kir. posta- és távirtdahivatal Resicza 4 frt 89 kr., Czizy Mariska postamester Hollóházán 1 frt 10 kr., özv. Jakab Lajosné pm. Balavásár 4 frt 40 kr., Kádass István B.-Diószeg 2 frt, Ügyvédi kamara N.-Várad 3 frt. Kőpeczi postahivatal 1 frt 70 kr. Posta táv. hivatal N.-Várad 5 frt., Br. Kemény Árpád 4 frt., Vasuti áll. főnökség Sárvár 5 frt., Posta hivatal Zala-Mihályfa Blajer József szemlést S.-A.-Ujhely 1 frt., Frodl Mihály 48/49 honvéd Pozsony 1 frt., Fonelli Pál áll. főnök Nagy-Körös 2 frt 40 kr., Zakariás Irma postamester Kunágota 3 frt 40 kr., Holy Sándor áll. előjáró Lamacs 1 frt 10 kr., Walter Károly mk. posta főnök Szegszárd 1 frt 20 kr., Horváth Kálmán postafőnök 1 frt., Sebeszta Jakab Kolozsvárt 5 frt, M. kir. postahivatal Miskolcz 2 frt 60 kr., Venetiánó Sándor lelkész Új-Sodove 1 frt., Községi előjáróság Oroszlámoson 1 frt 50 kr., Özv. Gál Dánielné 48/49 ezredesné Nagy-Várad 2 frt, Dénes Lajos kir. körjegyző K.-Vásárhely 3 frt, Pénzügyigazgatóság Győr 2 frt 50 kr., Postahivatal Báté-Somogy 80 kr., Zob Gyula áll. főnök Urbovecz 80 kr., M. kir. Adóhivatal Sümeg 4 frt 65 kr., Kronk János, pénzügyőri biztos Torda 5 frt, Pásztohi Tinor Puji kir. járásbíró 5 frt, Kovács Ferencz fővámszedő Zimony 5 frt, Soliom Miklós kir. ügyész K.-Vásárhely 4 frt., Kovács Béla járásbíró Karánsebes 5 frt., Nagy Sándor ref. lelkész Hidvég 3 frt, Visi Sándorné postamester Rába-Pordány 2 frt., M. kir. mell. vámhivatal Vulkán 60 kr., L. Lamos József püöri biztos Versecz 1 frt 60 kr., Schedivetz Rudolf püöri szemlést 5 frt, M. kir. fogyasztási adóhivatal Budapesten 5 frt. Hirsberg Vilmos fogy. adó hiv. főnök Budán. 2 frt 80 kr. Ifj. Philippi Gyula, V. ker. kapitány Kolozsvár 50 kr. Bán Antal posta táv. főnök Besztercze 5 frt, Hofbauer Péter kir. járásbíró Tmesvár 5 frt. Id. Kun József 1 frt. Mihálkovits Tivadar kir. közjegyző Győr 1 frt, Antos János előfizető Abony 5 frt. M. kir. postahival N.-Kanizsa 2 frt 70 kr., M. kir. postahival Liptó-Ujvár 1 frt 80 kr.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

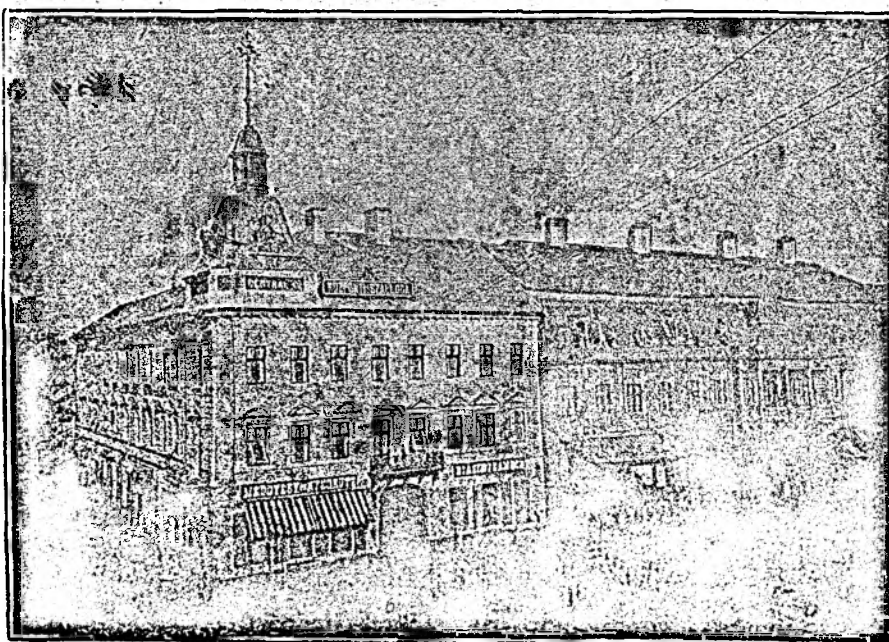
NAGY GÁBOR

Központi szállodája, étterme és kávéháza

2014 *Handwritten note:* ~~szálloda~~ KÖLÖZSVÁRT,

a Bánffy-palota mellett, a város központján, 36 utcára nyíló szoba a legmodernebb, egészen új berendezéssel, kilátással a főterre, a goth székesegyházra és három főutcára.

Telephon összeköttetés. Társas- és magánkocsi-közlekedés minden vonathoz.

Mérsékelt szoba-árak. Minden szobában árjegyzék. Tisztaság és pontos szolgáltatásra kiváló gond van fordítva. Kávéház, nyári és téli étkező helyiségek. Nagy díszterem, mely bállok, társas étkezések, felolvasások és hangversenyek tartására alkalmas.

Utazóknak a legkényelmesebb lakás.

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

Hirdetések a kiadóhivatalban vétetnek fel.

Feltétlen szerkesztő:
KUSZKÓ ISTVÁN,
az ereklye-múzeum őre.

A lap szellemi és anyagi részét illető közlemények az ereklye-múzeum őre címére küldendők.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Kolozsvár, Széchenyi-tér 27. sz.Előfizetési díjak:
1/4 évre 1 frt, 1/2 évre 2 frt, egy évre 4 frt.

Kéziratok nem adatnak vissza.

Vizaknai emlékűnnep.

— 1894. febr. 4. —

1. Vizakna leírása.

A kolozsvári és brassói fővasutttól, mely Erdély derekát metszi, Kis-Kapusnál ágazik el s halad déli irányban aza szárnyvonal, melyen 1 1/4 óra alatt Vizaknára s innen további 20 perc alatt Szebenbe jutunk.

A 19. számú Őrháznál állott meg vonatunk; a valódi állomásépület néhány percnyivel odább Szeben felé fekszik, de a várostól jóval távolabb esik. Kiszálláskor díszes közönség fogadta és Szöcs

kösi száma 4000, kiknek fele magyar (2/3 ev. ref., 1/3 részben róm. kath.) a vagyonosabb birto-
kosság és iparosok; másik fele oláh; földmivelők, bányászok.

Délkelet felől, a Szeben felé induló utvonal mellett van Vizakna legfőbb kincse: a sótelep. Csak télen áll mivelés alatt, míg a vidék számára szükséges sómennyiséget kiszedik; a nyári hónapokban csinosan berendezett sósfürdői vonják oda a vendégeket s kivált Szeben közönségének legkedveltebb mulató és üdülő helye, hová napenként több külön vonat közlekedik.

1848—49-es honvédek Vizaknán

1849. febr. 4-ére Beau által rendelt s 1894. febr. 4-én megtartott isteni tisztelet alkalmából.

— Dunky-fiv. fény. utdn.

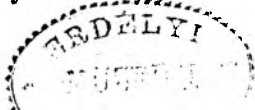
József polgármester üdvözölte az érkezőket. A vendégek egyszerre *otthon* voltak, oly előzékeny vendégszeretettel és barátsággal fogadták őket. Elöl nemzeti lobogó alatt, egy kis polgárbandérium lovagolt, utánok a szekerek és tolongó közönség; így vonultunk be lassu menetben s így érkeztünk délután 1 és 2 óra közt szíves házigazdáinkhoz.

Délutánra a város és csatahely megsemmisítése volt kitűzve. Hives, borongós időben vonult ki egy kis nőekkel vegyes társaság Kremnitzky Amánd bányanagy és Timár Károly városi tanácsos vezetésével

A város egy völgykatlan közepén fekszik, mindenfelől szakadozott hegyektől környezve. La-

A sós területet mély szakadékok, földrepedések, régi beomlott és vízzel telt bányaureggek borítják. Itt találjuk egymás mellett az emlékezetessé vált *Kis- és Nagy-Akna* mélyedéseit. Békén állottak sokáig egymás mellett: a Kis-Akna mint 8 meter mélységű sóstó, a Nagy-Akna mint feneketlen mélységű üreg. Szája keskenyen induló tölcser, lefelé kup-alakra kiszélesedve. Kremnitzky m. kir. bányanagy 1885-ben tett mérései szerint az akna szájától a víz színéig 78 méter volt, aztán következett 110 méter vastagságú sósvízréteg. Összes mélység 188 méter.

Ebbe hánytak bele évtizedeken keresztül mindenféle disztelen hulladékot, főként döglött

állatokat. Ide hordták össze Bem csatavesztése után harmadnapra az elesett honvédeket, szám szerint mintegy 300-at. Az oláh népfölkelők, kik a temetést végezték, hogy a ruhadarabok kárba ne menjenek, a kiken még öltözet volt, meztelenre vetköztették s egyenként dobálták be a halottakat a mélységbe; soknak közülök feje, arca az akna-nyílás faburkolatához ütődött s összezuzódott.

A nép ajkán fennmaradt szóbeszéd szerint: némelyik halott a vetköztetéskor még pihegett, sőt egy közülök föleszmélt s esdekelve kérte: ne vessék elevenen az aknába. Ezt előbb fejszével föbe ütötték s úgy dobták be. A ki másként tudja a most élő szemtanuk közül, czáfolja meg, hogy a borzasztó tett ne maradjon ily bizonytalan alakban az utókorra.

Az sem bizonyos, nem volt-e a bányaüregbe dobottak közt néhány császári katona? Az ellenfél különben halottait társzekereken Szebenbe hordta s ott temette el.

Eljött 1890 július 3-ik napja. Ekkor a délutáni órákban keleti irányból, Szeben felől irtózatosszerű forgószéllel óriás fergeteg érkezett. Ömlött a fellepszakadás. A megáradt Sospatak és a rohanó árvíz egyszerre betörték a Nagy-Akna nyugati oldalát s 35—40 öl mélységre harsogva zuhogott a vizesés, míg az akna a Sospatakkaal egy színvonalra telt és a bánya régi tölesérnyílása is beomlott.

A forrongó hullámok felszínre hozták a 100 öles mélység titkait. Kremnitzky bányaanyag beszélt, hogy mikor ő a vihar szüntével a beomlott akna széléhez érkezett, a piszkos sós víz még erősen hullámozott; a hullámok hátán kavargott a sok döglött állat s ezek közt a beomlott tölesérnyílás középvonalával egy irányban, egymás közelében 5 meztelen emberi test. Kötélre kötött tutajt bocsátottak alá, a sospataki oldalról s azzal evezve szedték össze.

Ezen eset után 24 nap múlva jul. 27-én felbukkant egy óriás termetű 6-ik halott is.

A bányaanyag rögtön sürgönyözött Budapestre és Kolozsvárra az egyetemi orvoskarokhoz, de felszólítását nem méltatták figyelemre. Aztán dr. König Henrik nagyszzebeni orvos jött el s felbontotta valamennyit. A „Történelmi Lapok“ közelebb. számának címképe azt a jelenetet mutatja, mikor dr. König a hatodik halottat vagdalja.

Kremnitzky bányaanyag, kinek elbeszélése után e sorokat írom, személyesen jelen volt a boncolásoknál. A bőri színe természetes fehér, az izmok puha tapintatúak, de átsűrődve sósvízzel és sűrűn behálózva s át- meg átnöve apró sópikkelyekkel. A test belsejének üregeiben, szívburokban, májban, gyomorban szépen kifejlett nagy jegeczesoportok voltak. Ezekből mutatványdarabokat őriz Krem-

nitzky ur gyűjteménye. A hullából kime'szett szelleteken csak a szerves részek színe változott, kissé barnább lett; egyéb változás 4 év alatt nem történt rajtuk.

A Nagy-Akna beomlott ürege ma 400 méter körületű; körül van kerítve oszlopokra erősített drótkötéllal. A víz színe az ujonnan alakult sóstóban, a beomlás óta állandóan ugyanaz, mint a bányatelep területén átfolyó sóspataké (a föld felületétől számítva 8 meternyire fekszik).

Az aknaüreg mostani szelétől mintegy 10 meternyire mesterséggel alkotott halom tetején emelkedik azon emlékkő, melyet jelen számunk egyik képe mutat. Az emlékkő előtt pedig, ennek éjszakai oldalán egy 6 meter hosszúságú halom alatt pihennek a sósvizből kikerült s itt újra eltemetett honvédek tetemei. Itt folyt le az 1894 febr. 4-iki ünnepély, miként képünkön látható.

2. Emlékünnep.

A napilapok hasábjain hosszasan elbeszéltek részleteket mellözöm s csakis azok kiegészítésére szoritkozom.

A város főutczája mellett, a piacz közelében fekszik a róm. katólikusok kápolnája, alig 200 egyén befogadására képes kis épület.

Az ünnepi alkalomhoz mérten feldiszítve, orgonája mellett a keskeny karzaton alkalmi énekkar. Az első padsort s ennek elibe készített egy sor ülőhelyet 15 öreg honvéd foglalta el. Az oltár előtti szabad térre kitett kis asztalon, vörös bársony párnára helyezve, két égő gyertya közt állott két emlékkönyv; egyikben Bem vizaknai csatájának elesett bajnokai, másikban a harcmezőn jelen volt összes csapatok névjegyzéke. Mindkettő szentkatolnai Bakk Endre plébános fáradhatatlan buzgóságának eredménye. Még hiányosak és kritikai átvizsgálást kívánnak, de kiegészítések munkában van.

A plébános hazafias beszéde és a mise 11 óra után ért véget.

Ezután az ünneplő közönség átvonult az ev. ref. templom hatalmas ódon boltíve alá, hol Borbáth Pál lelkész tartott szép alkalmi beszédet s a polgári dalárda énekelt.

Déli 12¹/₂ óra tájt az 1000 főnyi közönség, nemzeti lobogók alatt kivonult a bánya területére, a Nagy-Akna mellett emelkedő sirkőhöz és a sirhanthoz. Gyönyörű napfényes időnk volt, mintha a természet is velünk akart volna ünnepelni.

Öt emlékkoszoru közül kettőt a sirhalomra, harmat az emlékkőre helyeztek. Következett négy kis emlékbeszéd.

A vizaknai hölgyek kisebb koszoruját a halomra helyezték, a nagyobbikat s valamennyi közt legdiszesebbet a sirkő csucsára akasztották.

Az ünnepélyt megnyitotta és Vizakna város rendező-bizottsága részéről a közönséghez szólott *Timár Károly* városi tanácsos, volt tüzérfőhadnagy Bem hadseregében. A kolozsvári küldöttek nevében beszélt *Szabó Sámuel*; aztán szólott a budapesti országos honvédegyelet központi bizottságának küldötte és koszoru hozója *Bor-széki Soma*; végre befejezte *Zágoni Gábor* közjegyző, mint a nagyszzebeni magyar egyletek koszorujának átadója.

Megnyitóul a polgári dalkör énekelt a Szózatot,

közben hazafias dalokat (Kossuth Lajos azt izente, Gyere haza K. L.!) és záradékol a Hymnust.

A beszédek jobb részint ugyanazon eszméket fejtegették. Mutatványul álljon itt, mint legrövidebb, e sorok írójáié:

* * *

— A hová a vándormadarak őszszel utra kelnek és megpihennek: Nagy-Törökországban, zugó tenger partjainál, aluszsa hosszú siri álmát az ősz vezér; de lelke gyakran visszazáll Erdély földére s ide a déli havasok lábaihoz, hol hősi koszorujába a harci dicsőség legszebb leveleit tűzte.

És ez órában, hiszem, szelleme itt lebeg felettünk, hogy megdicsérje öreg honvédeit, kik eljöttek 45 évvel ezelőtt kiadott napi parancsolatját teljesíteni.

Feltámadnak századok forgása alatt más neveket viselve régi hőseink. Mintha Hunyady János szállott volna közénk: az volt 400 év múlva szabadságharcunk alatt Erdélyben, *Bem József* apánk.

„Idegen nép hőse is volt
Derék hős a magyarnak!”
(*Arany.*)

áldjuk nevét és emlékezetét.

— De ime megszólalnak az ágyuk, ott szemközt a a hegytetőn; idecsillog a sok fegyver; hallszik a harci kiáltás; a sebesültek jajgatása; a haldoklók nyögése. Most csaknem félszázad múlva, eljöttünk Magyarország öreg honvédei nevében, akkor elvérzett bajtársaink temetésére, És látják a mi szemeink azt a csudálatos testi feltámadást, melyre ráillenek a szent könyv szavai: „Rothadandó test vettetik el; rothadatlan támasztatik fel.”

Ezen emlékoszlophoz, melyet a helyi kegyelet emelt és ápolt, ma egész Magyarország elküldötte üdvözlését s ezzel fölszenteli záradok helylyé, a honfi kegyelet számára.

E haza különböző ajku fiainak, kiket akkor a közös ellenség ármánya egymással szembe állított, meghozták a lefolyt évek, sőt éppen napjaink legújabb története, a nagy tanulságot, hogy

a mi szabadságunk az övék is; a mi hőseink érettök is haltak s vérökkel pecsételték meg azt az összetartozást és testvéri szeretetet, melynek e szent hely, a hol állunk, — egyik emléke és záloga.

Áldjuk emlékezetét elhunyt bajtársainknak; áldjuk szeretett hazánkat; és imádkozunk érted, te szent, dicső szabadság! . . .

* * *

A mellékelt kép azt a perczet mutatja be, mikor az utolsó szónok beszédét végzi. Előterben áll a négy ünnepi szónok és mellettök az emlékhalom szögleténél Kremnitzky Amánd bányanagy, az ünneprendező helyi bizottság feje és lelke.

3. A lakoma.

A szétoszló közönség egy része délután 2 óraker, hazamenő utjából, betért a Haydecker-féle sörház éttermébe, mely tágas kertjével együtt legkedveltebb gyűlöhelye a nyári fürdő közönségnek. Nyolczvan teritékü lakomához ültünk, tort és áldomást tartani.

A tárgy terjedelme rövidsége int.

A lakoma alatt üdvözlő sürgönyök jöttek. Kolozsvárról: Orsz. Ereklje-Múzeum, 1848—49. Tört. Lapok, Honvédegylet, Márcz. 15. állandó bizottság; a vizaknai csatában harczolt honvédek közül: Szász. Gerő, Böckel

Károly, Münster Ede, Sebe Bálint pénzügyi segédtitkár „mint a vetágyuüteg egyik megsebesült, de még életben levő. tüzére.”

Levélben Böckel Károly (kolozsvári esztergályos) 75. zászlóaljbeli altiszt 26 honvéd üdvözlő aláírását küldte be, következő szép sorok kíséretében:

„A kik a házáért itt küzdve elestek: élnek azok e hazában mindenütt. A kik velem együtt élve itt maradtak, azok nemcsak e napon, de mindig szent parancsként fogják b tölteni, a haló poraiban is halhatatlan hős parancsnok szellemét: *Aldozni és imádkozni a hazáért!*”

Csutak Kálmán, most 80 éves, nyugalmazott ezredes a Vizaknánál küzdött egyik honvédzászlóalj akkori parancsnoka, hosszabb levelet intézett Bakk Endre plébánoshoz Czeglédéről.

Jancsó Jenő plébános Piskiről, levélben tudatja, hogy „már 7 éven át, mióta itt róm. kath. plebaniai templom létezik. gyász-isteníjszeteletet tartok azokért a hősökért, kik itt a piski hidi csatában dicsően elvérzettek,” Kéri, hogy ezt a Vizaknán megjelentekkel Bakk plébános tudassa, hogy bár lélekben vehessenek részt a piskii requiemben.

A felköszöntök sorából csak kettőt emelek ki; Egyik Kossuth Lajoshoz Turinba, másik Péchy Tamás országos honvédegyleti elnökhöz Budapestre, mindkettőt sürgönyben rögtön elküldték.

Timár Károly városi tanácsos azzal lepte meg a társaságot, hogy elővett zsebéből egy öblös, régies alaku ivó poharat és így szólott: „Uraim! ebből a pohárból ivott Bem József tábornok, özvegy édesanyám házában, hol február 4-ére virradó éjjelt töltötte, 4-én reggel épen akkor tejet, mikor a csata kezdetét jelző első ágyu megszólalt. Most én belőle bort iszom s körül adom, hogy ez asztal vendégei mindnyájan ihassanak belőle és a kijaival érinti, tegyen fogadást, hogy egész életét a hazának áldozza!” Ugy lön; és a kik ittak, egy részök köszöntőt is mondott melléje.

A pohár $\frac{1}{4}$ régi kupás, alól hirtelen elszökülő, metszett üvegből való. Felső szegély gyanánt leveles czifrázat futja körül; rámeteszve három betű: *Sz. M.* (*Szász Mária*, Timár anyja). Ezt a poharat Kercsesorán készítették, hol e század első felében üvegyár volt. A pohárnak társa is volt, de a csata után Vizaknát az oláhok feldúlták; Bem volt szállását is kirabolták s butorait elégették.

Ebéd vége felé a zenekar, közkivánatra, játszani kezdte: „Busul a lengyel”, „Isten, ki Lengyelhont”, „Kossuth L. azt izente”, „Osztrák ármány . . .” s a régi honvéd-dalokat. Az egész társaság lelkesedve együtt énekelt, a zenekiséret mellé.

4. Végszó.

Ez a befejező rész legyen a *tiszteletnek és szeretetnek* szentelve.

Az öt emlékkoszoru közt legszebb volt a vizaknai nők adományából Budapestén készített, pálmaleveleket utánzó fémkoszoru; széles nemzeti szalagján ily felirattal: „A vizaknai nők, a hősök emlékének, 1894. február hó 4.”

Volt a vizaknai nőknek a sirhantra helyezve, egy második kis koszoruja is szalagtalán.

„Az 1848—49. honvédegyletek központi bizottsága, az 1849. febr. 4-én, a vizaknai csatában elesett hősöknek”, ily féllirat volt a budapesti cserkoszoru szalagján.

„Az 1849. február 4-én a vizaknai csatában elesett hősök emlékének egy kolozsvári honleány” (Vincze Istvánné). Ez volt a negyedik szalagon. Végre:

„A nagyszombati magyar egyesületek 1894. febr. 4-én, az 1848—49. hős honvédeknek“. Ez volt az ötödik.

A rendező bizottság határozatából va lamennyit elküldötték Kolozsvárra az Erekye-Muzeumnak*)

Hálátlanok lennénk, ha a résztvevő közönség nevében, a rendező bizottságot s bennök Vizakna derék polgárságát nem üdvözlönk. Éljenek!

Szabó Sámuel

Honvédek csoportja.

Vizaknán, 1894. f.br. 4.

A „Tört. Lapok“ mult évi hasábjain került először szóba a most lefolyt vizaknai ünnepély.

Imreh Sándor volt Mátyás huszár, most nyomdavezető Marosvásárhelyt, az ideit naptár készítése közben vette észre, hogy a 94- és 49-es évek naptári részei egyezők, s ő hozta indítványba, hogy Bemnek 49-ben megzavart napi parancsolatját teljesítjük. Minő szép nemzeti ünnepé tehetik ezt a még életben levő ősz hadiak!

Az „1848—49. Tört. Lapok“ szerkesztője gondoskodott róla, hogy az indítvány a budapesti lapokba is eljusson s az egész ország figyelmét és érdeklődését fölkeltse.

Végre megalakult helyt Vizaknán a rendező Bizottság, mely megkészítette és közzétette az ünnepély programját, de csak a hírlapokban intézett a közönséghez általános felhívást, külön meghívókat nem bocsátott ki.

Kik a 49-es honvédek közül az ünnepélyen megjelentek azoknak sikerült arcképeit látják itt együtt olvasóink. Ugy történt, hogy a közebed derekán e sorok írója felszólította a régi bajtársakat: jegyezzék fel neveiket s a személyökre vonatkozó adatokat egy kitett iven, az Erekye-Muzeum számára.

Ugy 4 óra tájt, mikor már az est szürkület roham lépésekkel közeledett, előáll Dunky Ferencz, a honvéd képek lelkes készítője s felhívja az öregeket: „csak rajta siessünk, hirtelen csoport képet készítek, aztán ismét vissza tessék ülni!“

Odagyültünk az udvarra egy kopasz fal mellé, még a szál deszka is látszik, melyet Dunky ur azért helyezett oda, hogy rajta lépkedve a nagy sárt kikerülhessük. Az öreg legények, jobb felől az 1-ső sorban ülökkel kezdve, a képen így következtek:

1. *Takács Mózes* közhonvéd a 75. z. aljnál; nyugalmazott tanító Vizaknán. (Neki van leghosszabb szakállja). Mellette ül

2. *Imreh Sándor*, Mátyás-huszár köztitűz; most nyomdavezető Marosvásárhelyt.

3. *Szabó Sámuel*, főhadnagy a Székely tüzérségnél; gimn. tanár Kolozsvárt.

4. *Pünkösti Gergely*, őrnagy a 11. sz. székely huszár ezrednél, Bemhez mint hadsegéd beosztva; mint nyugdíjas él Nagy-Szebenben.

5. *Borszéki Soma*, őrmester a 11. z. alj 1-ső századában; nyugalmazott miniszteri osztálytanácsos, lakik Budapesten.

6. *Bocskor Lajos*, 11. zászlóaljbeli tizedes; királyi közjegyző helyettes Kolozsvárt.

7. *Koré Ferencz*, Mátyás huszár; most gazdatiszt Múndrán, Vizakna közelében.

Következnek az álló személyek, balról kezdve:

*) Megérkeztek. Köszönjük.

Szerk.

8. *Vincze István*, iparos-polgár Kolozsvárt (Lelkes neje adta egyik koszorút a sírhalomra.)

9. *Timár Károly*, tüzér főhadnagy, mint földbirtoikos, és városi tanácsos, lakik Vizaknán.

10. *Incze Samu*, őrmester, a 11-ik z. alj 6-ik századánál; varosgazda Nagy-Enyeden.

11. *id. Deési Boldizsár*, előbb a pesti lovasütegnél szolgált, utobb a péterváradinál volt tüzér hadnagy; most városi levéltárnok Vizaknán.

12. *Székely János*, József-huszár; most ácsmester Vizaknán.

13. *Szélvik János*, főagyus a 6 fontos lovasütegnél; birtokos Kutyalván.

14. *Koppándi Péter*, altiszt a 11. zászlóalj 6-ik századában; mint nyugalmazott bánya-kovács lakik Vizaknán.

Sajátkezű följegyzéseik után írta

Szabó S.

Fogyunk-e vagy szaporodunk?

A „Történelmi Lapok“ m. évi 22. számában dr. Eder József bajtárs és kartársam* eme kérdést fölvetvén, én is mint érdekelt fél hozzá kívánok szólni, mert nem csak sajátágos, hanem igenis fontos kérdés az. Megérdemli, hogy többen is hallassák véleményüket és a „Történelmi Lapok“ utján nyilvánosságra hozzák azokat. Sokáig már ugy se tehetjük, mert hajh, az idő halad! és maholnap annyira meg fogunk fogyni, hogy csak hirmondónak is alig marad közülünk imitt-amott egy-egy.

En is azt mondom, hogy még eddig igenis élnek számosan azokból a honvédekből, a kik részint az alkalom hiánya, részint a nem tudás, de legfőképp az igazolással járó többféle alkalmatlanság miatt a mai napig sem törekedtek a maguk igazolását eszközölni. Magam is ezek közé tartozom, és szaporitanám a tudva levő harmincezeren felüli számot, ha nem járna az fáradtsággal és idővesztéssel.

Annyit ugyan megtettem, hogy az 1867-ik évben mint akkori kincstári bányaműorvos Zalatnáról a nagyenyedi honvédegyletnél egy czertifikat melléklettel, melyet besoroztatásom alkalmával mint untauglich kaptam, magamat bejelentettem volt. Hogy megkapták-e, vagy igazolva lettem-e, ezzel én többé nem törődtem, nem is kérdezősködtem utána, mert arra igényt nem tartottam, hogy engem valamiféle jótéteményben részesítsenek. Hiszen ép, egészséges és eléggé fiatalon jutottam ki a csaták zajából, hogy magamnak pályát és állást szerezhsek.

Jól tudtam és jól tudtuk mindnyájan, a kik honvédek voltunk, hogy csak azokat illeheti kitüntetés elismerés, a kik kiváló helyet töltöttek be és vezérszerpet viseltek.

Még azt is jól tudtuk, hogy azok a dicső halállal elhaltak és elvérzettek hátramaradottainak, a kiknek az elhalt oly nagy bánatot és egész éltök fogytaig tartó nyomort és szenvedést hagyott, mint szülők, árváik vagy özvegyek, testvérek, rokonok, sőt arák is — igen ezeknek is az annak idejében adott segély balzsam lett volna szívük és fájdalmaik enyhítésére.

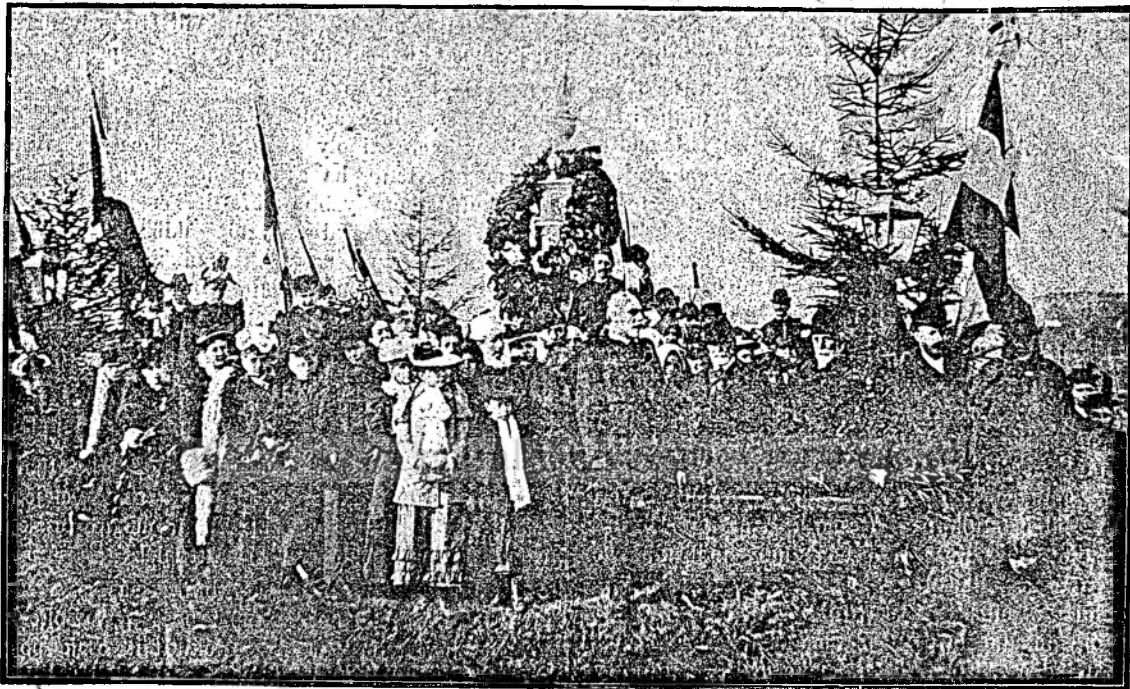
Még azt is reméltük és reméljük, hogy a dicsőülteknek mindenütt a hazában a hol elvérzettek, kisebb-vagy nagyobb szerű emlékoszlopot fognak emeltetni, hogy maradandólag hirdessék az utókor számára, hogy a *haza*, az *alkotmányos szabadság*, *egyenlőség* és *testvériségért* áldozták fel magukat.

És ha valamit óhajtunk, az csakis egy emlékérem lehetne, melyet mindenki bátran és önérettel viselne, a kik ezekért a dicső eszmékért élni és halni készek valánk; ezt tudom, hogy az utódok mindörökké pietással megőriznék!

Hogy megtudhassuk, vajjon kik és hányan élünk még az igazi honvédekből? Nézetem szerint majd minden nagyobb községben egy-egy intelligensebb honvédet találunk, a ki a honvédegyletek által kellő nyomtatvánnyal ellátva az illetőket a kérdő pontok betöltésével bevezetné és azokat aztán visszaszármaztatná. Attól nincs mit tartani vagy félni, hogy álnevűek vagy nem igazi honvédek a feljegyzettek, mert olyan kis körbe azt könnyen meg lehet állapítani, kivált ha megtudják, hogy azzal a jelentéssel sem előny, sem hátrány nem jár, hanem legfeljebb hogy ha az eszme megvalósulna, egy

ujra csekély erőnk lévén, kénytelenítettünk Vásárhely felé visszavonulni; szegény szülővárosom a rablás és fosztogatás prédája lett, úgy hogy soha többé e mai napig régi fényét és gazdagságát visszanyerni nem tudta.

Marosvásárhelyről Urbán ellen lettünk Besztercze felé rendelve, ekkor már én is az aranyosszéki szabadcsapat kötelékébe soroztattam, ott Riczkó miatt a Sajónai meghátráltunk s meg se állhattunk Vásárhelyig; ekkor elváltam a csapattól és az 1-ső honvéddadászezredbe állottam be; ahonnan a toborzó-bizottsághoz Csik-Szeredába rendelték; innen Gyergyó-Szent Miklósrá, aztán a tölgyesi szoros megvédésére szinte május hóig kellett lennünk. Ekkor Kolozsvárra jutva, az első ezredtől a 4-ikbe lettem áttéve, itt jutottam az Oláh Károly századába mint altiszt honvéddalvadászi minőségben, innen Fenes felé Heszádig kivonulva, a concentrált támadás

Ünnepély a vizaknai honvéd-emlék előtt.

1894. febr. 4.

[Dunke- v. pillanatnyi fénykép-felvétele.

érmet kaphat mindenik, mint ahogy a nevezetesebb hadjáratok alkalmával osztogatni szoktak.

A történelem számára minden legkisebb mozzanat vagy esemény, sőt egyes honvédeknek nevezetesebb élményei is némi beccsel bírnak, ezeket szintén az utókor számára kívánatos lenne, ha a kiknek idejük és tehetségük van hozzá, el nem mulasztanák följegyezni és azokat a „Történelmi Lapok“ utján nyilvánosságra hozni sietnének.

Most tehát befejezésül, kell hogy igazoljam magam; még pedig nem a honvédegylet, hanem a „Történelmi Lapok“ t. szerkesztősége és becses olvasó közönsége előtt.

Mint 17 évet alig betöltött s Kolozsvárt végzett gymnazista (poeta) 1848. május havában szülővárosomra Erzsébetvárosra menve, mint nemzetőr tettem kötelességemet. A gálfalvi csata után Bem apánk egy osztály huszár és az aranyosszéki szabadcsapattal. Szarvady Pál parancsnoksága alatt, Heyte által Segesvár felől megtámadtatván, mint nemzetőr künn voltam a csataterén, azután Medgyesre kellett visszahúzódnunk: ott

végét a heszádi hegymagaslatokon táboroztunk. Egy hajnalban Dobrin felől két lövés dördülven el, 12 legénynyel föl lettem rendelve, ezek mind etszánt fiuk, többnyire háromszékiek voltak, lehet hogy talán vagy egy-kettő él még, nevükre bizony nem emlékszem; a hideghavasi csorgókutnál aztán egy oláhnét elfogtunk, lóháton volt élelemmel, a táborban kivallatták, hogy hová szándékozott menni, aztán szabadon eresztették, ez már július hóban történt, aztán jött a parancs az alányomulásra; de mielőtt elindultunk volna, ellenparancsot kapván, mindenfelől Torda körül concentráltunk, ekkor történt, hogy Turban a híres szónok és philosoph Vitus páter könyörgését és predikációját meghallgatva, mindenféle rendű és vallásu honvédek annyira megtetszett, hogy emlékezem jól, a tisztek magok mondták, ha ilyenek lennének a papok, akkor igazán Krisztus mondása: „egy akol, egy pásztor“ megvalósulhatna; Feleki Miklós százados kartársunk erre jól emlékezhetik, mert ott volt ő is.

(Folyt. köv.)

Perszián Gerő.

Pöltenberg és a kápolnai csata.

— Válasz Zambelli ezredes cikkére. —

(Vége).

Téves ezredes urnak abbéli állítása, hogy a csatavonalba végtére bevonult Kossuth Sándor alezredes, Gózon, Bukoyszky és Pósta őrnagyokkal együtt a 66. 14. 1. és 51. zászlóaljak élén az Aldebrői erdőt megtámadván, onnan az ellenséget, dacára ismételt ellentámadásának, kiszorította, s az erdőt visszafoglalván, azt megszállva végleg meg is tartotta. Határozottan tudom, hogy mi ezen erdőt nem egyszer, de négyszer egymásután szuronyral megtámadtuk, de mindannyiszor a tulnyomó ellenség által visszaverettünk. Ugy látszik, hogy ezredes urnak elbeszélése a negyedszeri támadásra vonatkozik, mert az éjnek közvetlen beálltáról beszél. Ezen negyedszeri támadás előtt a tulszámban, ¹⁾ annál fogva az erdőnek föltétlen birtokában lévő ellenség az előttünk fekvő tisztásra széles osztagokban már bontakozni is kezdett. Ezt megakadályozni akarván Kossuth Sándor, az ezredes ur által megemlitett csapatok élén szuronyral és a hirtelenlül oda termett ágyuknak kartács lövegeivel támadta meg a bontakozni kezdő ellenséges csapatokat, és azokat az erdőbe visszazorította. De ezek megtörténte után többé nem is támadtuk meg ezen erdőt, és így az, dacára a négy ízbeni komoly támadásunknak birtokunkba soha sem jutott. ²⁾ Sőt fel kell hoznom itt azt is, a mi ugy látszik, elkerülte az ezredes ur figyelmét, mert róla említést nem tesz, mi pedig a hadosztály parancsnokunk elhatározására, illetve az Aldebrői előtti állásának abban hagyására döntő befolyással birhatott.

Ugyanis, az éppen elbeszélte negyedszeri támadásnak megtörténte és a már bontakozni kezdő ellenséges csapatoknak az erdőbe való visszazorítása után mi az előbbi állásunkban, t. i. az erdő előtti tisztáson maradtunk. Előttünk állt az annyi támadásnak színhelyévé vált erdő, jobbra majd nem hátunkban, mindenesetre a hátrálási vonalunkon találtatott pedig az Aldebrői fölötti erdőcsücske. Már akkor állt be a korom sötét éj. Egyszerre ezen fölünk jobbra fekvő, Aldebrői fölött álló erdőcsücskéből sűrű puska lövés hallatszik. Nyilvánvalólag az ellenséges csapatok már oda átvonulván, minket oldalról, majdnem hátulról megtámadtak. Rögtön összeállított minden zászlóaljából egy önkéntes csapat, melyhez az én zászlóaljam is 50 emberrel hozzájárult. Ezen csapat azután az erdőcsücske felé indítatván abba behatott s rövid időig tartó puska lövésekkel azt az ellenségtől kitisztítván szabaddá tette. És csak akkor rendelte el Pöltenberg az általános visszavonulást!

Pöltenbergnek visszavonulási parancsa tehát az adott okoknál fogva motiválva volt, annál inkább, mert őtet ezredes urnak állítása szerint is a Zannini gyalogságtól való Venturini nevű őrnagy a kápolnánál vívott ütközet állásáról tévesen informálta.

De tegyük föl azt az esetet is, hogy ezredes ur a fennebb kifejtett nézeteit teljesen érvényesítetté s hogy annak folytán Pöltenberg is a debrői állását éjjel át, megszállva tartja, másnap reggel pedig az aldebrői erdőben éjszakázott ³⁾ ellenséggel megverekszik. Mi következménye, vagy inkább eredménye lehetett volna mindannak?

¹⁾ „Winterfeldzug“ 290—92. lapjai szerint ezen erdőbe egymásután rendeltetett:

6-ik vadász zászlóaljából	6 század.
Főherczeg István gyalogságtól	8 „
Baumgarten gyalogságtól	4 „
Tartalékos granátosokból	10 „
	Összesen 28 század ggy.
	⁴⁾ / ₂ zászlóalj.

²⁾ Lásd: „Winterfeldzug“ 290—93 lapot. „Gelich“ függetlenségi harc II. kötet 419. lapot.

³⁾ Winterfeldzug 1848—1849. 296. lap.

Én ismétlem azt, a mit már cikkemben mondtam és indokoltam „hogy Dembinskynek vétkes dispoziói daczára is, a kápolnai csata eldöntésének kulosa adott viszonyok mellett csak is a síroki szorosban heresendő“. Ha Klapka a kápolnai csatát megelőző napokban személyesen megszemléli a síroki szorost az azon uton meglévő hidakat megrongáltatja az utat eltorlaszoltatja és csoportokkal kellőleg megrakatja, ha e csoportok a támadás esetében katonai kötelességüket megteszik, s oly könnyen meg nem ugranak (a mint azt tették); s ezen magatartásukkal Schlick hadtestének az ellenség zömével való egyesülését megakadályozzák, akkor igen is fölötte nagy előnyünkre szolgálhatott volna az, ha mi közvetlenül Aldebrői előtti állásunkat éjjel át megtartjuk. Mert azon esetben, ha mindjárt Guyon és Kmety hadosztálya késik is, még is ezen hadosztályok érkezéseig is elbántunk volna a Kápolna-Gyöngyös tájáról ellenünk működő ellenséggel. Az utóbb nevezett két hadosztálynak érkezéséig pedig már számtekintetében is oly jelentékeny túl súlyra vergődhattunk volna, hogy egyesült erőfeszítésünk eredményét már most kiszámítani alig vagyunk képesek.

De ha Klapka az előtte fekvő és oly fontos síroki szorost ugy elhanyagolja, a mint azt tettegleg elhanyagolta, ha azon áteresztí oly könnyen Schlicknek hadtestét, a mint azt meg is tette, ha azután még Verpelétnél is oly könnyen és minden komolyabb erőfeszítés nélkül elugrik, a győzedelmes ellenség pedig rögtön üldözőbe vevén hátráló jobb szárnyunkat, egyszerre csak hátunkban valahol a kerecsendi magaslatokon terem, és minket s velünk együtt a magyar hadsereg zömét még Guyon és Kmety hadosztályoknak megérkezése előtt megtámadja. Quid tunc? Akkor csakugyan komolyan veszélyeztetve van hátralevő vonalunk, s akkor küzdenünk kellett volna a levegőért, hogy futhassunk Mező-Kövesd felé!

Vagy látván fővezényletünk a Verpelétnél támadt csatának rossz fordulatát mindjárt a csata elején Pöltenberg hadosztályát is oda rendeli, akkor megint csak ott lettünk volna, hová különben is eljutottunk!

Igen, ezredes ur, vagy bárki más is szememre veheti azt, hogy könnyű nekem most post festa okoskodni! Igen, az áll, de ezredes ur is emlékiratait csak post festa írta meg. Különben ez minden történésznek földadata! Itt tehát ismételve ki kell jelentenem azt, hogy ezredes urnak a Pöltenberget illető szemrehányásai igazságtalanok. Pöltenberg azokat soha, de soha meg nem érdemelte!

Múlt évi „Történelmi Lapok“ 14. számának 143. lapján azt irtam, hogy Guyon hadosztálya 1849. évi febr. 27-én délelőtti 11 órakor érkezett Mező-Kövesdről, Kerecsendre.

Erre nézve Toskó János hites mérnök és 1848—49. évi nyugalmazott honvédtüzér főhadnagy-ur a Záhursáról f. évi szeptember hó 13-án hozzám intézett levelében szóról szóra ezt mondja: „Kedves bajtárs! az 1848—49-ik Történelmi Lapok 14. számának 143. lapján azt írod, hogy Guyon hadosztálya a kerecsendi partokon délelőtti 11 órakor jelent meg. Ezt mint szemtanu, ki az 5-ik lovas úteggel a csatában vettem részt, határozottan tagadom, mert mi ott 2—3 óra közt délután jelentünk meg. Arra kérlek, hogy ezen passusodat a fönti lapokban vonjad vissza. Én ha a lapot kellő időben olvastam volna, erről értesítettem volna a szerkesztőt. De ők az elkésett adatokat nem szívesen veszik az idegektől, míg ellenben a közlőnek későbbi helyesebb informálását bármikor helyreigazítani kötelességüknek tartják.

Mit is én, a tisztelt bajtárs fölszólítására, igen szívesen megteszek és levelének erre vonatkozó tartalmát szóról-szóra itt adom vissza. Magam részéről pedig csak következő bővebb felvilágosítással szolgállok ugyan is:

Zambelli ezredes ur közölt emlékiratának kivonatában

azt állítja, hogy Verpelét előtti állásáról való visszavonulását déli 12 óra után kezdte meg. Én ezen ezredes ur által meghatározott időpontot valószínűk veszem.

És miután a Zambelli ezredes ur által említett visszavonulásnál zászlóaljamb hátrálásunk földzetével volt megbizva,

miután a Verpelét előtti állásunk a Kerecsend előtti partokig, illetve a Kerecsendről Kápolnára vezető országutígvégvonalban is több mint egy mérföldnyi távolságra áll,

miután ezen visszavonulásunk közben minket mind arcban, mind balról, mind jobbról az ellenséges lovasság folyton támadott s e miatt nekünk többször is helyt állanunk kellett,

miután ama percben, a midőn mi így folyton üldözve a Kerecsend előtti partok mellett a kápolnai utra érkeztünk volna, Guyon is hadosztályával Kerecsendről jöve, a kápolnai utra fölvonult s én ezt oly határozottan tudom hogy még a találkozása alkalmával zászlóaljához (mely Braniszko óta előttem is ismeretes volt) intézett szavaira is visszaemlékszem ;

mindezeket egybevetvén és megfontolván kénytelen vagyok Tosko János ur, bajtársunk fönebbi állításának igazat adni és magam részéről is állítani, hogy bizony már délután 2 sőt 3 óra is lehetett, kellett is lennie, midőn Guyonnak hadosztálya a Kerecsend előtti partokon megjelent. És ezt még annál inkább állítom, mert nem sok idő múlva a Kerecsend melletti ellenkező partokon, tehát a Laskó-patak balpartján levő magaslatokon Ábrányból és Mező-Keresztesről odaérkező Kmethy hadosztálya is már fölvonulóban volt¹⁾. Ez utóbbi felvonulás pedig tudvalevőleg d. u. 4 óraker történt meg.²⁾

Én azért irtam meg, hogy Guyon hadosztálya 1849. évi február hó 27-én reggeli 11 óraker érkezett meg Kerecsendre, mert e tényt az elembe kifizűött feladat tárgyául nem tekintettem s azért annak bővebb megvizsgálását mellőzhetők tartottam. Kerecsend Mezőkövesdtől legfölebb 2 és fél mérföldre esik. Kérem én már most Gelich Richárd urtól, volt-e szüksége Guyonnak ily rövid utazás után Kerecsenden pihentetni hadosztályát 2 vagy 3 óráig akkor, midőn Kápolna és Verpelétnél döntő csata vívatik s midőn minden muló percz méhében hordhatta a nap eredményének eldöntését³⁾. Kérdeni merem azt is, vajjon Guyon nem hallotta-e Mezőkövesdre való érkezése alkalmával a Kál-Kápolnánál egész késő estig a folyton bömbölő ágyuzásnak szavát, midőn azt ugyanakkor Dembinsky, Görgey az ugyanazon szélirányban levő Egerben és pedig szobában zajos asztali társaság mellett meghallották. Ezt a kérdést azért intézem Gelich Richárd urhoz, mert ő Guyonnak a kápolnai csata alkalmával tanusított magatartását nagyon mentegeti, nagyon is dicsőíti⁴⁾.

Zambelli Lajos ezredes ur közölt emlékiratainak kivonatában többi között még azt is állítja:

hogy Görgey Arthur, a mint február hó 25. 27. északán Kerecsenden átlövagolt volna, Pöltenberget odautasította, miszerint Kápolnán a fővezényelnél haladéktalanul jelentkezék és

hogy nagy kár volt, mert súlyos következményekkel járt, hogy vele Pöltenberg nem közölte azon Verpelétre való indulási parancsot, melyet ő még éjszaka megkapott.

Én Zambelli Lajos ezredes urnak ezen állításait is tévedésen alapulónak nyilvánítom ki, mert Görgey Artur hivatkozott emlékiratai I. kötetének 232. lapján ezen eseményt körülkönyesen elbeszélve, annak ellenkezőjét állítja és

mert nyilvánvalólag kitűnik, hogy maga ezredes ur még most sincs tisztában azzal, mikor kapta meg tulajdonképen Pöltenberg Verpelétre való indulási ellenparancsolatot. A mult évi „Történelmi Lapok“ 22. számának 215. lapján úgy adja elő a dolgot ezredes ur, mintha Pöltenberg 1849. évi február 27-én reggel, a harcznak kezdetén, vagy még annak előtte ezen ellenparancsolatot megkapta, holott későbbben a „Történelmi Lapok“ ugyanazon számának más lapján azt állítja, hogy kár volt ezen ellenparancsot ezredes urral még északa nem közölni.

Én tehát a m. évi „Történelmi Lapok“ 12. és 13. számának 127. illetve 134 lapjain felhozott arra vonatkozó állításaimat és ezen állításomnak kellő megindokolását továbbá is föntartván ezen kérdést ezentul véglegesen elintézettnek tekintem.

Végre be nem fejezhetem jelen czikkomet a nélkül, hogy mint az egy volt fellebbvalója előtt álló régi magyar honvédhez illik is, Zambelli Lajos ezredes urnak még hosszú, boldog és megelégedett életet ne kívánjak. Honvédszolgálatom alatt sokszor volt szerencsém ezredes urat láthatni, sokszor visszaemlékeztem reá az önkéntes számkivetésem legtávolabbi helyén is (Super flumina Babilonis) és mindig úgy lebegett szemem előtt ezredes ur, mint a magyar főhadserég kötelességtudó legvitézebb alvezére. Azért ismételve kérem, ne vegye rossz néven ezredes ur jelen felszólalásomat, hanem tekintse azt úgy, mint egy volt alantos tisztének a reabizott ügyek tapasztalatáról szóló hü jelentését.

És még egyet: „Az a tragikus végzet, mely Pöltenberget utolérte, azt hiszem, őt is megvédheti legalább attól, hogy egy magyar ember, annál kerésbé egy volt előkelő magyar törzstiszt sírjába köveket hajigáljon.“¹⁾

Alsó Kubin, 1893. november 3-án.

in Bulla György

HALÁLOZÁSOK.

Honvédegyleteket, munkatársainkat és lapunk barátait kérjük; a halálozásokról sziveskedjenek egy-egy rövid tudósítást írni s a gyászjelentést az ereklye-muzeum számára esetről-esetre beküldeni.

Beck Antal ügyvéd 1848—49. honvédszázados s a Pozsony megyei honvéd egylet elnöke 1894 évi január hó 29-én éjjel 11 óraker életének 65-ik évében elhunyt. Özvegye és három felnőtt gyermeke siratja. Eltemették az „András“ sirkertben.

Bittera Béla földbirtokos 1848—49. honvéd-főhadnagy és III-ad oszt. vitézségi érdemrendjel tulajdonosa, 1894 Január 29-én este meghalt. Özvegye, öt gyermeke, négy unokája maradt 69 évet töltött el e siralom-völgyében. Eltemették Gúthoron február 1-én. Csendesen pusztulunk. Közli Földes Gyula 1848 49-iki honvéd-hadnagy.

Bittera Bélában a 48—49-es eszméknek kezdettül végig egy rendíthetetlen kiváló alakja szállt a sirba.

¹⁾ Danzer Alphons jegyzete, lásd „Dembinsky in Ungarn“ I. kötet 197. lap.

¹⁾ Ott találkoztam a Kmethy hadosztályába beosztott Kolleno András földim, iskola társam, akkori 124. zászlóaljbeli őrmester. később tiszt urral is, ki ek tanuságára hivatkozom. Él pedig most Vác mellett Kósdon, mint ottani róm kath. plébános.

²⁾ Görgey Arthur „Mein Leben und wirken“ I. kötet 245. 249.

³⁾ Gelich Magyarország függetlenségi harca II kötet 430. 431. lap.

⁴⁾ Gelich Magyarország függetlenségi harca II. kötet 431. lap.

Hozzátartozói tisztelgi a hazaszeretet és férfiúi erények egy kiváló minta képét gyászolják benne. Gyászjelentése így szól: Özv. hidegháti Bittera Béláné gúthori Földes Franciska, fájdalomtól megtörve jelenti, úgy maga, mint alulírott hozzátartozói, nevében, felejtethetetlen férje, a legjobb apa, nagyapa és após hidegháti Bittera Béla úrnak, a III. oszt. vitézségi érdemjellel földiszított 1848—49. honvéd főhadnagy, Pozsony vármegye hajdani árvaszéki gyámja, bizottsági tagja, földbirtokos, f. évi január hó 29-én, áldásos életének 69-ik, házasságának 36-ik évében, a halotti szentségekben részesülve rövid szenvedés után bekövetkezett gyászos elhunytát. Gúthoron, Pozsony megye, 1893 évi január hó 30-án. Endre, Károly, Erzsike, György, Béla, László, gyermekei, Imre, Miklós, Pista, Anikó, Györgyi, unokái. Rozinsky Frigyes, veje. Közép-borsai Petheő Mariska, Gúthori Földes Mariska, menyei.

Henti Ferencz, volt 1848—49-iki honvéd losonczy járásbirósági végrehajtó hosszas szenvedés után 62 éves korában szivszelhüvés következtében 1893 évi december hó 24-én hajnali 1/2 4 órakor elhunyt. Temetésén, mely 1893. évi december hó 25-én délután 3 órakor ment véghez résztvettek az 1848—49-iki honvéd egyesület tagjai is. Losoncz 1894 február hó 10-én közli: Haynik Lajos.

Németh Gergely köztisztviselőben állott földbirtokos 65 éves korában. Benke-Potony pozsonymegyei községben, e hó 3-án meghalt. Németh Gergely, a szabadságharcz első riadózára már zászló alá állott, és mint Hunyadi huszár a saját gazdag felszerelésű lován indult a csatákba, és csak a világosi fegyverletétel után bujdosott ki külföldre, honnan hosszú évek multán tért vissza szülőföldjére, hol különösen mint megyebizottsági tag nagy tevékenységet fejtett ki a közügyek terén. Életében köztisztviselő, halálában közzrészvét kísérte.

Pfeiffermann József János 1848-iki honvédtiszt, földbirtokos, a nagytapolcsányi takarékpénztár igazgatója 74 éves korában, e hó 1-én Nagy-Tapolcsányban. elhunyt.

Tenky Sándor halála. Egy kiváló munka tár-sunk, a közélet tisztelőre méltó alakja, ereklye-muzeumunknak lelkes támogatója hunyt el a munkás és példás életű orvos: Tenky Sándorban. A m. évben még lapunk számára vissza emlékeztetéseket irt, ma már mi emlékezünk meg róla fájó szívvvel. Gyászjelentése melyet a Nagy-Bánya és Vidékéből veszünk át így szól; Alulírottak megtörve a fájdalomtól tudatjuk az összes rokonokkal s jó ismerősökkel a feledhetetlen gyöngéd férj, szerető apa, ipa, nagyapa és rokonnak Tenky Sándor városi alorvosnak, 1848—49. évi honvédnek élete 68-ik, boldog házassága 33-ik évében, hosszas szenvedés s a halotti szentségek felvétele után, február 8-án történt gyászos elhunytát. A drága halott hamvai folyó hó 11-ikén délután 4 órakor fogtak a róm. kath. szertartás szerint örök nyugalomra léteetni s az engesztelő szentmiseáldozat folyó hó 12-én, reggeli 9 órakor fog az egek urának bemutatni. Felsőbánya 1894. február 9-én. Áldás és béke emlékeztetére! Özv. Tenki Sándorné Jeszenszky Róza mint neje. Tenky István, Tenki Sálézia Árkosy Béláné gyermekei. Árkosy Béla veje. Terike, Béla, Ferus Károly unokái.

Nagy-selmeczi ludrovai Thuolt István, földbirtokos, volt orsz. gyűl. képviselő, 1848—49-iki honvéd-százados és emigráns, kinek nevét nemrég 2. számunkban említették, élete 67-ik, boldog házasságának 44-ik évében, hosszas szenvedés után Monostor-Pályin meghalt 1893 december 30-án.

KÜLÖNFÉLÉK.

A kolozsvári honvéd-egylet választmánya február 11-én d. u. az ereklye-muzeumban Szabó Samu elnöke alatt gyűlést tartott. A gyűlésen bejelentették, hogy a vizaknai ünnepély impozánsan folyt le s azon az egy-let több tag által volt képviselve. Dunky Ferencz a „Történelmi Lapok“ hazafias és buzgó fényképező munkatársa a honvédekről, a felvonulásról, a honvéd szobor előtt lefolyt kegyeletes emlék ünnepélyről több sikerült fénykép felvételt tett, a kolozsvári orsz. ereklye-muzeum számára. Dunky a képeket át is szolgáltatta az orsz. ereklye-muzeumnak. Ugyancsak örvendetes tudásul vettek azt, hogy a szép koszorukat, az ünnepélyre küldött kéziratokat, üdvözlő iratokat a vizaknai hazafias és lelkes bizottság átszolgáltatta az orsz. ereklye-muzeumnak. A gyűlésen felkérték az elnököt, hogy a febr. 15-ik társas estélyen résztvevőknek az ünnepély mozzanatairól a megjelenőknek rövid szóbeli tájékoztatást nyújtson mit ő készséggel ígért meg. Együttal bejelentették, hogy a vizaknai ünnepély két szép képe már a február 15-ére megjelenő „Történelmi Lapok“-ban meg fog jelenni. Egyik ábrázolja a honvédeket, egyik az emlék szobornál lefolyt ünnepélyt. Örvendetes tudomásul vették, hogy Velics Károly II. vadász zászlóaljbeli százados, ki az emigránsokkal Konstantinápolyban huzamos ideig tartózkodott, a tordaaranyos-megyei kerületből a kolozsvári honvéd-egylet kebelébe át fog lépni s együttal ígéretet tett, hogy az emigrációból élményeit, melyek között sok eredeti adat van, leírja. Több egyleti ügy eligazítása után a gyűlés eloszlott.

Alapítvány a szegény honvédeknek. Még 1867 ben Atzél Péter Arad város akkori polgármestere az öreg 48 as honvépek ségélyezésére 1800 forintot gyűjtött, a melyet a gyűjtő pénztárosa kezelte. A gyűjtésről azután megfeledeztek s a pénztáros csak most tudatta Salacz polgármesterrel, hogy az 1800 forint huszonhét év alatt 7013 forint 53 krajczarra szaporodott. A felszaporodott tőkét a város átveszi s abból részint a rokkant honvédeket gyámolítja, részint pedig az aradi Ereklye-Muzeumot ségélyezi. Érdekes megemlítenünk, hogy ez alapítvány létezéséről, a m. é. tavaszán a kolozsvári orsz. ereklye-muzeumnak hírt adtak. A muzeum öre az értesítést az érdekeltek tájékoztatása szempontjából az „Ellenzék“-ben közölte s innen tudták meg az érdekeltek e tekintélyes tőke létezését.

A budai honvédszobor emléke a Ludovikában. Özvegy Kalmár Józsefné kunfélegyházi földbirtokos, a budavári honvéd-emlék leleplezése alkalmából, a honvédségi Ludovika-akadémia tisztképző tanfolyamán kiképzendő magyar ifjak részére, hatvan-ezer korona alaptőkével két ingyenes helyet alapított. A bemutatás joga a halála napjáig az alapítót, azután pedig Tóth Ernő országgyűlési képviselőt illeti; végül ennek halála után a jog Kun-Félegyháza városára száll. A díjmentes alapítványi helyekre, a melynek csak az 1894—95. tanévben nyílnak meg, legelső sorban a volt Kiskun-, Nagykun- és Jászszágban illetékes ifjak tarthatnak jogot. A honvédelmi miniszter, az alapítványi levél jóváhagyása alkalmával, a nemeslelkű alapítónak honleányi áldozatkészségeért, valamint Tóth Ernő országgyűlési képviselőnek, mint az alapító unokaöccsének, az alapítvány létrejötte körül való közbenjárásáért köszönetét és elismerését nyilvánította.

Adományok a vizaknai emlékre. Vizaknáról a következő sorokat vettük: A február 4-iki ünnepély örök emlékezetére, régi honvéd *Vincze István és neje Kolozsvárról*, vizaknai ünnepél alkalmával a honvédek fentartási alapja gyarapítására, *Vincze István és neje* czimen 10 forintot ajándékozott szentkatolnai Bakk Endre kezéhez. Miért a nyilvánosság előtt a leg-hálásabb köszönet nyilváníttatik. Bár a jó példát minél többen követnék, mivel 120 frt alap kamatából az emlék és nagy sirüregnek kerítését, a mi teljes romlásnak indult, gondozni, teljes lehetetlen!

Hasonlóan a febr. 4-iki igen szépen és hazafias szellemben sikerült ünnepély örök emlékezetére, a helyi bankba Vizaknáról mélt *Veress Ferenczné szül. Cseh Zsuzsánna* 100 forintot letett, oly feltétellel: hogy az addig kamatoztassék, a míg annak évi kamata elegendő lesz egy vizaknai magyar ifjunak Budapesten a Ludovicumbani taníttatására és katonatisztté képeztetésére. Az ünnepély alkalmával ezen alapra adakoztak még Bakk Endre 1 frt., Kremniczky Armánd 1 frt., Kárpáthy 1 frt., Gajzágó Tiv. 1 frt., Szánthó S. 1 frt., Csernáthoni 1 frt., Dunky Kálm. 1 frt., Dunky Fer. 1 frt., Dunky Béla 1 frt., Gidófalvy Géza 1 frt., Kóréh Fer. 1 frt., Kopáncsi Péter 50 kr., Lövy Herm. 1 frt., Orbok Antal 1 frt., ifj. Dézsy B. 20 kr., Abrám Albert 1 frt., Tiszra Ist. 20 kr., Müller 1 frt 70 kr., *Sáuller Mihály 4 frt 90 kr.*, ifj. Vulkán D. 20 kr., Nyenyestyán Tiv. 50 kr., Bocskor J. 30 kr., Koncza L. 30 kr., Eichner K. 50 kr., Barcza L. 10 kr., Székely Jónás 20 kr., Ferencz K. 10 kr., Brandsch F. 30 kr., Péter István 15 kr., Jözsi István 20 kr., Bop S. 10 kr., Gál József 10 kr., Borszéký S. 1 frt., Bocskor Lajos 1 frt. Kiknek nevei hálás érzelmél említtetnek fel a nyilvánosság előtt is, s kéretik a Mindenható: hogy az alapot letevő Urnót még sokáig éltesse számos alapítványainak öröme élvezetére.

Felkérés. A vizaknai 1849. febr. 4-iki csatában Bem táborából résztvett 2300 hős bajnok közül már 1200-nak neve ismeretes; még 1100 névleg ismeretlen. Tisztelettel ismételn felkértnék, kiknek tudomások van a jelzett csatában résztvettekről, ne sajnálják egy levelező lapon szentkatolnai Bakk Endre vizaknai plebánossal tudatni, hogy lehetővé tétessék a névjegyzék minél hamarábbi kinyomatása.

A „Történelmi Lapok“ márcz. 15-ik száma. Márczius 15-én eddigi szokásunkhoz híven, mintegy három — négy ivre terjedő, ünnepi számot adunk ki, több képpel. Felkérjük a Történelmi lapok barátai közül mindazokat, a kik munkákkal történelmi visszaemlékezésekkel a Történelmi lapok e számát gazdagabbá és érdekesebbé tenni óhajtják, hogy kézírataikat *márczius* 5-éig bezárólag a szerkesztő bizottság kezeihez juttatni sziveskedjenek, különösen sulyt fektetünk a márcz. 15-ével kapcsolatos események részleteinek még le nem írt, egykoru egyének által leendő közlésére. Megjegyezzük, hogy egy nyomtatott ivre terjedő kézirat már szedés alatt áll. A lap már márczius 10-én meg fog jelenni s 5000 példányban nyomul. Tájékoztatásul ide jegyezzük, hogy a m. é. folyam márcz. 15 számában a következők irtak: Dr. Éder József, Hegyesi Márton, Veress Endre, Sz. Bakk Endre, Degré Alajos, Dr. Dengi János, Harmath Lujza,

Hentaller Lajos, Imreh Sándor, Kalmár Antal, Kádár József, Koós Ferencz, Dr. Márki Sándor, **Id. Mezősy László**, T. Pap Zsigmond, Sajó Aladár, Szabó Sámuel, Sz. S. Szász Gerő (költemény) Szikely József, Sebestyén József, Tokaji Irma, Dr. Veisz Emil, Várkonyi Endre, K. Veress Sándor. A márcz. 15. események történelmi összegyűjtése körüli munkában a Történelmi lapok barátainak szives támogatását kéri a szerkesztő bizottság.

Márczius 15. A kolozsvári márcz. 15. állandó bizottság felkéri mindazokat a testületeket, a melyek márcz. 15. ünnepélyeket rendeznek, hogy az ünnepélyek jóvedelmét, a márczius 15. eszméket megörökítő szobor javára méltóztassanak tervezni. Az ünnepély jóvedelmét a márcz. 15. állandó bizottság pénztárnoka: Hory Béla árvaszéki elnök kezeihez kéri juttatni. A bizottságnak, a szobor alapra, eddig már *negyed fél* ezer frt tőkéje van. A kolozsvári márcz. 15. állandó bizottság.

Márcz. 15-re iskolák és bizottságok figyelmébe. A Történelmi Lapok kiadóhivatalából 100 dbonként megrendelhető a „Talpra Magyar“ eredeti kéziratban vagy az első nyomtatott példány eredeti betűvel lenyomatva. Ugyancsak márcz. 15-re megrendelhető Kossuth, Klapka s több nevezetes 1848—49. honvéd képe 100 drbonkint kartonra nyomtatva 2 frtért. Megrendelések márcz. 5-ig megteendők.

Bekötési táblák az 1848—49. Történelmi Lapok 1892. és 1893. évi folyamának bekötésére e hó elejétől kezdve, darabonkint 80 krral megrendelhetők a kiadóhivataltól. A bekötési tábla díszes kiállítással készül. Az 1892-ik első évfolyam táblája vörös angol vászon, az 1893. év folyam táblája fehér lesz. Az 1894. évfolyam táblája pedig zöld angol vászomból fog készülni. A m. é. folyam bekötési táblái olcsó, elegáns és izléses kiállításáért előfizetőink körében nagy kresletnek örvendtek. E táblába kötve, a Történelmi Lapok bármely szalon asztalnak díszét képezi. A tábla első lapján piros (a f. é. folyamnál fehér) alapon arany nyomással koszoru által övezve foglal helyet Magyarország és Erdély külön-külön álló címere, melyet felül, szent István koronája foglal össze. Ez alatt dísz betűkkel a lap czime, a szerkesztőség s az évfolyam van feltüntetve. E felírást, a tábla szélein izléses fekete nyomásu körzet veszi körül. A tábla hátsó lapján vaknyomásu ékitmények foglaltnak. A tábla sarkára az első lapon foglal felírat van arany nyomással helyezve. E felhívást azért tartjuk szükségesnek most idejében közölni, hogy olvasóinknak módjuk legyen az ideje korán való megrendelésre s tájékozva legyünk a készitendő példányok számára nézve.

Hazaiparcsikké! Kitűnő kolozsvári asztalos munkái

NAGY BUTORRAKTÁRI!

WALTON és TÁRSA

Kolozsvárt, Hid-utca 27.

Tisztelettel ajánljuk dusan berendezett **butorraktárunkat**. Kapható itt minden berendezés *jutányos áron, jótállás mellett.*

Dus választék *szőnyeg-, függöny-, kép-, tülkő- és matracokban.*

Amaz elvünk, hogy **kevés haszonnal** nagy forgalmat produkáljunk: életképesnek bizonyulván, *feltűnő olcsón árulhatunk.*

A *kárpitos, asztalos, mázoló és aranyozó mesterségbe vágó minden új munkát, valamint átalakitást és javítást is elvállalunk.*

Tisztességes, pontos szolgálat, vidékrő bermentve.

Teljes tisztelettel:
Walton és Társa.

Képek a szabadságharcból a milleniumra. A kolozsvári orsz. ereklye-muzeum felkéri a honvéd-egyleteket, a hazai fényképészeket, rajzolókat; s az ügy iránt érdeklődő hazafiakat, honleányokat, hogy a millenium idejéig a szabadságharcbeli honvédek arcképeit; a honvédelmékek képeit vagy miniatura mintáit; valamint honvéd síremlékek, csatahelyek képeit a kolozsvári orsz. ereklye-muzeumba beküldeni sziveskedjenek. A muzeum minden tárgyat köszönettel fogad és nyilvánosan fog nyugtázni. E tárgyakból a millenium idejére egy szép kiállítás rendezése tervezetik.

Kérelem emigránsainkhoz: Hosszas előmunkálatok és adatgyűjtés után végre meglehetősen pontossággal tudjuk, kik és hányan élnek még dicső szabadságharcunk honvédei közül. Nem kevésbé fontos lenne azonban honvédeink közül amaz *emigránsaink* neveit is tudnunk, kik a haza szent ügyéért körülbelül 45 év előtt külföldre bujdosván, hosszas hányattatás után a honvagyától indítva ismét hazánkba tértek és nemzetünk szerencséjére még ma is élnek. A világosi napok után közel 4000 honvéd emigrált ki Törökönba, mások meg Komárom feladása után Nyugatra emigráltak, a harmadik csoportja az emigránsoknak pedig Kossuth hívására 10 év múlva gyűlt össze Olaszországban, az 1859-iki magyar legió zászlaja alá. Kik élnek még ezek közül, kiknek neveit sem ismerjük még mind teljesen? Lapunk egyik az emigráció történetével specziálisan foglalkozó belmunkatársa összeakarván állítani *a még élő emigránsok teljes névsorát és emigránskodásuk rövid történetét*, olvasóink és honvédeink támogatására számitva; felkérjük ezennel nemcsak t. előfizetőinket, *de összes olvasóinkat*, sziveskedjenek szerkesztőségünkhöz beküldeni a még élő emigránsok neveit és pedig, nemcsak emigráns-olvasóink szives tudósító *rövid levélét* és pontos lakáscímét kérjük, hanem mind amaz emigránsaink nevét, kiket olvasóink netalán ismernének. Olvasóink szives buzgóságától függ, hogy a még élő emigránsaink lehetőleg teljes névsorát mielőbb összeállithassa

a szerkesztőség.

Megvételre keressük a következő gyűjteményünk-ből hiányzó hirlapszámokat és füzeteket: „Pesti Napló“ 1878-ik évfolyam *reggeli* 21. sz., „Magyar ifjúság“ 1891. évf. 52. sz.; az *Aldor Imre* szerkesztésében megjelent „Tarka Világ és Képes Regelő“ (1869. I. évf. 1-4. és 15-24. sz., valamint a szintén az ő szerkesztésében megjelent „Honvéd-Naptár“ összes eddigi évfolyamát, vagy egyes évfolyamait külön is.

Szerkesztőség.

„Világnapló“ czimen oly hetilapot indit Virágh Béla fővárosi jeles szerkesztő, melynek főelve az, hogy érdekes legyen! Nem lesz sem szépirodalmi, sem szakközlöny, hanem hetenkint összegyűjti a világsajtó minden jelentékenyebb hirlapjából azt, a mi érdekes. Főszlyt helyez a magyar sajtóra és teléri így azt a célt, hogy a ki csak hirlapot járát és nincs sem ideje sem alkalmá a többi hirlapot elolvasni, — az a hét végén a „Világnapló“-ban találja együtt azt a mi a többiben érdekes volt. Mintegy a hírek lexikonja lesz ez, mellözve mindazt, a mi a családból ki van zárva; mert a főczél az, hogy a nőknek is kellemes olvasmányt nyujtson. Ára egy évre 6 forint, fél évre 3 forint, és egy negyed évre 1 forint 50 kr., mely összeget J. Virágh Bélához a „Telefon-Hirmondó“ szerkesztőjéhez intézendő.

Előfizetési felhívás

„KÉPES CSALÁDI LAPOK“

szépirodalmi és ismeretterjesztő képes hetilap 1894. évfolyamára.

Megjelen minden vasárnap, díszes kiállításban, tetszetős borítékkal.

A „Képes Családi Lapok“ a legelterjedtebb, legdíszesebb s legolcsóbb képes hetilap, a mely szívet és lelket nemesebb, hasznos és ismeretterjesztő olvasmányokat nyújt a magyar művelt olvasó közönségnek.

A „Képes Családi Lapok“ a legmagasabb irodalmi nívón álló lap, mely körül a nemzeti irodalmunknak első rangú írói és írósnői tömörülnek; így az 1894. évi első szám következő írótól kezd közleményeket: *Jóhat Már*: „Hogy is volt ez adolog? (beszély), *Benczezy Bajza Jenke*: „A sors kezébe“ (regény), *Tölgyesi Mihály*: „A gyémánt gyűrű“ (humoreszk), *P. Csorba Akos*: „A Bosporus parján“ (rajz), *Stiller* tanár: „A füzéről“ (orvosi czikk); stb. Közleményeket írtak e számba: *Komócsy József*, *Varsányi Gyula*, *Felkey Sándor dr.* A regénymellékletet *Lavka Gusztáv* írta, czíme: „Pásztorház és lidérczfény“. — A képek az új évkalendárból valók s igen találó rajzok. A mi különös érdeket kölcsönöz e számnak az, hogy az abban megjelent közlemények íróinak arcképeit a sajtókezű aláírásait is viszi az olvasó.

A „Képes Családi Lapok“ évenként, a szövegbe nyomott több regényt ad, elsőrangú írók tollából.

A „Képes Családi Lapok“ két hetenként megjelenő melléklapja, a „Hölgyek Lapja“ háztartási és divatrészszel ellátva, teljesen nélkülözhetővé tesz minden más divatlap tartását.

A „Képes Családi Lapok“ a fentebb említett szöveg között megjelenő regényeken kívül évenként, több: önálló, eredeti, beköthető regényt ad; jutalmul előfizetőinek.

S mindezen előnyök dacára, a „Képes Családi Lapok“-nak a „Hölgyek Lapja“ című dívatlappal és Regénymelléklettel együtt, előfizetési ára csak egész évre 6 frt, fél évre 3 frt, negyed évre 1 frt 50 kr. Az előfizetési pénzek a lap kiadóvatalához: Budapest, Nagykorona utca 20. sz. küldendők, amely kívánatra mut. atványszámokat díjtalanul küld bárkinek, ha az iránt levelezőlapon megkeresetik.

■ Aki az egész évre szóló 6 forintnyi előfizetési összeget 80 kr., csomagolási- és postaszállítási díjjal egész évre beküld annak 4 regényt, — a ki fél évi 3 frt előfizetési összeget, és 40 kr. csomagolási- és postaszállítási díjat küld be, annak két regényt, — a ki 1 frt 50 kr. negyed évi előfizetési díjat és 20 kr. csomagolási- és postadíjat egyszerre küld be, egy eredeti regényt küld ajánlvá és díjhentesen jutalmul a kiadóhivatal.

A „Képes Családi Lapok“ kiadóhivatala
Budapest, V. Nagykorona-u. 20.